

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

Controversia XIII. De Creatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

aliis materiis crebro in Philosophia eodem modo explicatur. Si enim ego dicerem intellectiōnem esse actum potentis intelligere quatenus tale est nullus dubitaret sensum horum verborum esse intellectiōnem esse actum intellectui ut intellectui, & me velle illis significare intellectiōnem esse actum animæ quatenus hoc est potens intelligere, & non quatenus est potens amare.

6 Modum distingui realiter à subiecto, & principio actiuo, & sæpè ab ipso termino licet ex conceptu vniuersali motus non dicat distinctionem à termino probandum est ex identitate, quam habet cum actione, & passione, à quibus neque formaliter differre per aliquam intrinsecam formalitatem modò ostendam.

7 Dixi motum esse actum actiuum, quod constituit mouens, & actum passiuum, quod motum constituit, de quo actu in ordine ad suas potentias, & in ordine ad se hoc iudicium fero. Motus quatenus est actus mobilis, & illud motum constituit non distinguitur à passione per aliquam formalitatem intrinsecam, quæ sit in causalitate, sed tantum per priuationem omnis passionis in ordine ad eundem terminum in instanti immediato præcedentem in eodem subiecto: ita motus quatenus est actus mobilis formaliter dicitur passionem termini in subiecto in hoc instanti, & præcessisse in instanti antecedenti priuationem eiusdem, aliūve passionis in eodem subiecto respectu eiusdem termini, quod est subiectum modò terminum recipere, quem immediate antea non recipiebat. Probo nullam aliam formalitatem motu importari, ex eo præcisè quod subiectum intelligatur modò recipiens terminum, quem antea non recipiebat, se habet nunc diuerso modo, ac antea se habebat, quia modò habet aliquid, quod antea non habebat: ergo est mutatum, quia esse mutatum nihil aliud est quàm habere aliquid, quod non habebat antea. Includere passionem, & priuationem in hoc instanti existentem tempore præcedenti sic probo. Mutari est rem se habere diuerso modo nunc, & antea: ergo dicitur modum, quo subiectum nunc se habet, & dicitur subiectum antea non se habuisse hoc modo: ergo dicitur aliquid quod actu dicitur modo, & negationem eiusdem præcedentem tempore immediato: esse passionem termini id, quod modo dicitur in subiecto, probo ex Arist. asserente motum esse actum passiuum: sed passio est actus passiuus: ergo passio est de conceptu motus: ergo motus dicitur passionem secum identificatam: ergo per passionem existentem nunc, & priuationem præcedentem in eodem subiecto respectu eiusdem termini adæquatè constituitur actus, quo mobile in actu constituitur.

8 Motus quatenus est actus mouentis, qui constituit potens mouere actiuè actu formaliter mouens, dicitur actionem in subiecto, quod præcessit cum priuatione formæ ad quam terminatur. Itaque distinguitur motus actiuè sumptus ab actioneeductiua per priuationem præexistentem in instanti immediato, quam addit, non illo cuius est actus, sed in subiecto, in quo exercetur talis actus. Probo hanc conclusionem, moueri subiectum dicitur receptionem termini, quo antea carebat: ergo mouere actiuè idem subiectum erit in illud inducere terminum, quo antea carebat: ergo dicitur inclusionem termini, quæ est actio ex vi cuius agens terminum in hoc subiecto producit, & priuationem præcedentem tempore immediato. Confirmatur: eo præcisè quod mobile habeat formam, quam antea non habebat dicitur actu passiuè motum: ergo eo ipso, quod principium actiuum det subiecto, illud quod antea non habebat, illud actu mouet.

9 Motus actiuus seu quatenus est actus potentis actiuè mouere, & motus passiuus, seu quatenus est actus potentis moueri, differunt inter se eodem modo, quo differunt actio, & passio, motus enim passiuus seu constituens mobile actu motum est actus huius ab hoc prius tempore præcedentis cum priuatione, & motus actiuus seu constituens potens actiuè mouere actu mouens est actus huius in hoc prius tempore præcedenti cum priuatione. Vterque motus principium actiuum, & passiuum respicit potens mouere, & potens moueri, sed illud, quod motus actiuus respicit in recto, passiuus tangit in obliquo, & in illud, quod passiuus in recto attingit actiuus in obliquo tendit. Connotat etiam uterque motus priuationem, sed non eodem modo, quia motus passiuus dicitur priuationem præcedentem in principio, quod dicitur in recto, & cuius est actus: motus verò actiuus connotat eandem priuationem non in principio, cuius est actus, sed in subiecto, quod in obliquo respicit.

Ex hoc fit non posse aliquam entitatem moueri in primo instanti, in quo existit, quia moueri dicitur præcessisse in instanti antecedenti cum priuatione, posse tamen aliquod principium in primo instanti suæ existentie mouere actiuè aliud subiectum, in quo debet præcessisse negatio, & non in principio mouente.

Ex his inferes, vniōnem formaliter non constitutere mutatum extremum vnitum, quia vniō non est actus actiuus, neque passiuus, neque ex vi illius aliquid inhaeret subiecto alicui mobili quod possit dici motum, neque illa est actus, qui constituat principium actiuum potens mouere subiectum illud actu mouens, mouere enim est agere, & virtus actiua non constituitur formaliter agens per vniōnem, sed per passionem. Inferatur etiam actionem per passionem tantum dici motum in primo instanti, in quo existunt, quia tantum in hoc instanti possunt habere priuationem eiusdem motus, & eiusdem termini recepti in subiecto immediate præcedentem, quæ est de ratione constitutiua motus, quia secundum instans durationis passionis supponit ipsam passionem existentem in instanti præcedenti, ac proinde excludit negationem eiusdem in eodem instanti, quia implicat præcessisse in illo motum, & priuationem eiusdem motus.

CONTROVERSIA XIII.

De Creatione.

DE creatione agere negotium est Metaphysici, verumtamen semper vellem illa, quæ inter se connexionem, & affinitatem habent simul pertractare, ne cogar iterum bis eadem repetere, vel ne aliquid desideretur ad perfectam rei notitiam, vbi de illa præcipua instituitur disputatio.

PUNCTVM PRIMVM.

Quid sit creatio.

VNa est ab omnibus Theologis, atque Philosophis creationis his verbis adducta definitio: *Creatio est productio rei ex nihilo*, quæ legitur apud D. Thomam 1. part. quest. 45. art. 1. verumtamen vnius definitionis non vna, sed multiplex est explicatio.

Nonnulli, quorum clariùs sententiam amplectitur VViclephus tenent apud P. Vasquez 1. part. disp. 172. cap. 2. creationem esse productionem rei de puro intelligibili, ad esse essentiale extra Deum. Sententiam hanc impugnatur Vasquez ex eo quod terminus, à quo, non possit componi cum termino ad quem, sed esse intelligibile creaturarum, quod est illarum possibilitas componitur cum esse essentiali, quod creatura iam existentes habent extra Deum, quia dum creatura existit, possibilis est, & habet illud esse intelligibile, quod antea habebat: ergo creatio non potest respicere tanquam terminum à quo esse intelligibile creaturarum, & tanquam terminum ad quem esse quod creatura habent extra Deum. Responderi posset, terminum à quo non esse illud esse obiectiuum præcisè sumptum, sed nudè, & purè sumptum quatenus excludit existentiam physicam ipsius, & dicit negationem eiusdem vt existentis, quæ ratione non coniungitur cum termino ad quem, potius per illum destruitur, quia existentia rei est destructio eiusdem rei, vt purè possibilis, & purè intelligibilis, cuius esse dicitur terminus à quo creationis. Obiectionem factam dirimit prædicta solutio, verumtamen malè naturam explicat creationis, quod sic probo. Creatio esse potuit ab æterno: ergo non dicit tanquam terminum à quo terminum vt purè possibilem, seu non existentem, illius enim, quod ab æterno est creatum, numquam præcessit negatio. Secundo specialis non est proprietas creationis, sed communis generationi extra habere terminum à pura possibilitate, seu puro esse obiectiuo ad esse ipsius in se ipso: ergo non rectè explicatur creationis natura per hunc modum respiciendi terminum à quo, & terminum ad quem.

P. Vasquez

3 P. Vasquez supra cap. 2. ait rem creatam fieri ex nihilo, non quia nihilum sit materia, vel constitutum termini creati, sed quia est terminus à quo creationis, quæ dicit nihil rei creatæ præcessisse, & rem ex vi illius fieri secundum se totam, ita ut si aliquid illius præcesserit siue materia siue forma non possit dici creatæ. Explicat autem illud ex nihilo tanquam terminum à quo non prius tempore existentem, sed prius naturâ, quod non intelligit de prioritate naturæ strictè sumptâ, quæ causalitatem importet, sed ideo dicit præcedere negationem termini prius naturâ, quia terminus talis est naturæ ut antecederet ad creationem non existat, & reuera non existeret si per creationem non dependeret: utrumque diserte his verbis tradidit doctissimus Vasquez n. 11. in fine: *sicut nunc intelligimus continuam rerum conservationem esse ex nihilo, non quia prius duratione, sed quia secundum totum suum esse res à Deo dependet, ut ex se nihil omnino essent si à Deo relinquerentur: sic eodem modo posset intelligi creatio ab æterno, quæ esset productio ex nihilo.* Hæc verba retuli ut appareat abs re Vasquium impugnari ab Hurtado disp. 12. sect. 1. quasi diceret creationem recipere tanquam terminum negationem termini prius tempore existentem, ex eo quod creatura ab æterno potuerit creari nulla illius præexistente negatione.

4 Non omnino acquiesco huic explicationi, quia hic modus producendi ex nihilo communis est termino genito, & creato, terminus enim existens ex vi generationis ita existit, quod si hæc non intercederet generatio, vel actio aliqua loco illius substitueretur, non existeret, sed esset nihilum, seu illius negatio. Dices deficientem generationem remanentem aliquid termini geniti scilicet subiectum, ex quo educeretur per generationem; deficiente verò creatione nihil remanentem termini creati, nullum enim habet subiectum terminus creatus quod remanere possit. Forfan huius solutionis doctrina veram explicationem definitionis continet, verumtamen illius verba ad rem non mihi sonant: difficultatem propono. Subiectum, quod remanet, nihil est formæ antiquæ, seu nihil est quod pertineat ad constitutionem antiquæ formæ, sed tantum causa materialis illius, ab ipsa forma adæquatè distincta: ergo nihil formæ remanet deficiente generatione, ex vi cuius fiebat. Quod si dicas permanere subiectum, in cuius virtute continetur, & in quo est quasi virtualiter etiâ deficiente quantitate creatæ remanent plura subiecta, in quorum virtute continetur, & ex quibus posset educi. Dices non remanere subiectum ex quo antea fuisseteductus terminus creatus deficiente creatione, quod remanet deficiente generatione. Hoc fateor, & hanc differentiam inter generationem, & creationem agnosco, sed non illam rectè exponit modus ille, quo illud ex nihilo explicatur, quam clarè tradit explicatio, quam eiusdem particulæ postea adducam. Dispicet etiam in hoc dicendi modo, aliud, quod traditur, videlicet nihil rei debere præcedere terminum creatum, quia ut probabo Punct. 5. totum substantiale creati potest, quod illius partes componentes, ex quibus fit præcedunt. Ex eodem capite reitico quod docet Hurtado supra §. 1. videlicet terminum creatum debere fieri independentem à subiecto, & à quouis alio principio intrinsecè influente, quia totum fit ex partibus intrinsecè illud componentibus, quas principia influentia appellat Hurtado, & tamen concedit ipse posse totum creari.

5 *Creatio est productio rei ex nihilo*, hoc est, ex nullo præsupposito subiecto, ut eleganter expendit Anselmus in Monologio cap. 4. ita P. Suarez disp. 20. cap. 1. & ferè omnes, qui de hac re his temporibus disputant, à quibus parum, & tantum in loquendi modo discedit Vasquez supra. Per hanc differentiam optimè discernitur creatio ab educatione, per educationem enim fit terminus dependenter à subiecto, quod supponiteductio definita actus huius in hoc, videlicet in subiecto distincta à creatione, ex vi cuius fit terminus sine aliqua dependentia à subiecto, quod creatio non supponit, est enim tantum actus huius videlicet agentis, & non in passio, quod non supponitur ad actionem creativam.

PUNCTUM II.

De distinctione creationis à principio & termino.

1 **C**ontroversia præcedenti, punct. 1. egi de distinctione actionis à principio passio, & termino, & ex ibi di-

ctis facilis est solutio eardem difficultatum, de qua modò specialis instituitur disputatio.

Omnes qui sentiunt actionem, quæ Deus influit in effectus dependentes à causis secundis non distingui ab ipsis, idem potiori iure dicunt de actione creativâ, cuius terminus tantum à Deo dependet. Scotus in 2. dist. 1. q. 5. *Ad questionem istam*, docet creationem non distingui à principio creante, seu à voluntate Dei, & ab effectu creato. Scotum sequutus est contra suum præceptorem Doctorem Angelicum Ferr. 1. contra agentes c. 18. §. *Ad tertium dubium*. Consentit P. Gregorius de Valentia 1. part. disp. 3. quest. 2. Punct. 1. §. *si autem creatio accipitur*, ubi asserit creationem esse voluntatem Dei cum respectu seu habitudine rationis ad creaturas. P. Vasquez 1. part. disput. 173. cap. 3. affirmat creationem tantum per rationem distingui à termino creato. P. Suarez in Metaph. disp. 29. sect. 5. & P. Molina 1. p. q. 45. art. 3. affirmant creationem esse modum realem distinctum modaliter à Deo, & à volitione Dei, & ab ipso termino creato. Hurtado disp. 12. sect. 3. asserit creationem distingui à termino, qui potest educi ex præexistenti subiecto, non tamen distingui à termino, qui necessariò debet per creationem procedere: hac ratione existimat creationem quantitatis ab illa distingui, creationem verò animæ rationalis, & Angeli identitatem habere cum proprio termino. Partim consentit Arriaga disp. 9. sect. 4. ubi asserit quod si esset creatura, quæ non possit nisi vnicè, & ab eisdem causis creari, siue hæc sint solus Deus, siue Deus & creatura creationem haberet secum identificatam; illam verò creaturam, quæ indifferens est ut creetur à Deo tantum, vel à Deo, & à causa secunda saltem ut instrumento concurrente dependere per creationem distinctam modaliter à principio, & termino. Ex his inferit creationem quantitatis distingui à quantitate, quia quantitas indifferens est ut creetur, & ut educatur, & creationem animi rationalis, & Angeli distingui ab utroque, & à principio, quia uterque potest dependere à Deo tantum creante, sicut de facto dependet vel à Deo, & ab aliqua creatura, quæ sumatur ut instrumentum ad creandum.

3 **PRIMA CONCLUSIO.** Nullius termini creatio adæquatè identificatur cum principio creativo, videlicet cum Deo creante. Constat conclusio ex dictis de omni actione, quam probavi Controvers. præcedenti, Punct. 1. distinguendam esse à Deo, & ab omni actu intrinsecò Dei, quia quicquid est intrinsecum Deo est ab æterno, & nulla actio est ab æterno, quia omnia in tempore Deus produxit. Nonnullas solutiones, quas aduersarij adducunt ibi impugnatas inuenies. Quibus adde neque per distinctionem virtualem, quâ Theologi decreta libera Dei, & multa difficilia in mysterio Trinitatis componunt, huius materiæ difficultatem exhaustiri, quia licet Theologi hac distinctione suffulti dicant Deum potuisse ab æterno habere actum intrinsecum voluntatis, & illum non habere absque illa mutatione intrinsecæ entitatis Dei, nullus tamen audebit asserere aliquem actum intrinsecum Dei ratione huius distinctionis in tempore incipere, sed omnes asserunt Deum ab æterno amare, & cognoscere obiectum scientiæ visionis, quod potuit non amare, & non hac scientia cognoscere. Vnde hæc inter Theologos est optima consequentia. Hoc prædicatum, seu hic actus intellectus, seu voluntatis identificatur cum Deo: ergo si existit, ab æterno existit, ita ut non potuerit in tempore incipere, licet hæc non sit legitima illatio: hic actus amoris Dei est intrinsecus Deo: ergo ita existit ut non potuerit ab æterno non existere, quia decretum liberum Dei est intrinsecum Deo, & potuit antecederet non existere, sub illa formalitate decreti efficacis, aliàs non esset liberum. Non ergo distinctio virtualis proficere potest his, qui creationem constituunt identificatam cum Deo, quia ego non infero distinctionem creationis à Deo ex eo, quod creatio libera sit, & potuerit existere, vel non existere, sed ex eo, quod in tempore incipiat, & nihil intrinsecum Deo siue liberum, siue necessarium in tempore incipit. Scio nonnullum insinuas decretum libera Dei formaliter ut efficacia in tempore incipere, qui explicandus est de decretis non secundum rationem constituentem Deum amantem, neque secundum rationem, qua constituuntur actus Dei volentis, & amantis; sed de illorum effectibus, qui in tempore incipiunt, quia per decretum ab æterno existens decrevit rem in tempore creare, quod si effectus existens in tempore pertineat aliquo modo ad constitutum decreti, quod hunc

hunc sefellit auctorem, illud constituet ab æterno, & ex eo præcisè, quod sit futurus, sicuti constituit scientiam visionis, aliàs diceretur scientia visionis Dei in tempore incipere, & ab æterno illa caruisse, quod absurdissimum est.

4 SECUNDA CONCLUSIO. Creatio non identificatur, neque inadæquatè, cum principio creativo, ita ut consistat in termino producto, & in principio producente. Hæc conclusio probari non potest, ex eo, quod creatio in tempore incipiat, & volitio Dei sit ab æterno, quia si creatio indissolubiler constituitur in volitione, & termino, cum volitio, & terminus non sint ab æterno. Alij conclusionem probant ex eo, quod voluntas Dei sit creandi terminum, in qua creatio se tenet ex parte obiecti: ergo distinguitur ab actu respiciente tale obiectum. Virgint: decretum respicit terminum ut independentem: ergo independentia se tenet ex parte obiecti: ergo independentia distinguitur à volitione Dei, sed independentia est creatio: ergo creatio distinguitur ab actu interno Dei. Non premit ratio, facile enim quisque dicit volitionem Dei terminari ad substantiam termini creati, & ad independentiam negativè, hoc est, ad negationem dependentiæ identificatæ cum inhæfione, & ad creationem passivam, seu inadæquatam, & ad huiusmodi passivam, & inadæquatam independentiam, non verò ad creationem, & positivam independentiam adæquatam quæ constituitur ex obiecto decreti, & ex ipso decreto, & sicuti de actione creativâ superaddita dicimus non terminari ad rem formaliter ut creatam, sed ad rem nudè sumptam, quam ipsa creatio formaliter constituit creatam, sic de volitione adæquatè, vel inadæquatè identificata cum creatione dici potest respicere terminum, quam constituit formaliter adæquatè creatum non se tenente totâ creatione ex parte obiecti respectu volitionis, cum qua inadæquatè identificaretur creatio, sed respicere terminum & creationem illius inadæquatam tenentem se ex parte obiecti respectu decreti, cum quo creatio inadæquatè identificatur. Moueor ad constituendam rationem adæquatam creationis distinctam à volitione Dei, quia illud, quod hi auctores inadæquatam creationem vocant à volitione distinctum per se ipsum est connexum cum omnipotentia, & cum decreto terminato ad illud, ita ut implicet existere in aliqua temporis mensura, in qua decretum non existat: decretum verò etiam si connexionem habeat cum obiecto, tamen potest per æternitatem existere sine obiecto illo, quod aduersarij creationem inadæquatam appellant, decretum enim creandi Angelum in tempore ab æterno extitit, & Angelus in tempore incepit esse, ac proinde per æternitatem decretum præcessit suum obiectum: ergo in hoc obiecto essentialiter in quacumque duratione, & pro quacumque duratione connexo cum decreto constituenda est adæquata creatio, & nihil illius in illo decreto, quod licet in omni duratione connexionem habeat cum obiecto, non tamen pro quacumque duratione, cum possit per æternitatem obiectum præcedere. Consequentiam proba: in educatione, quæ nunquam separatur à decreto efficaci Dei circa terminum educendum, in qua nulla est ratio, cur dicamus totam illam consistere in causalitate creata distincta à decreto Dei, nisi quia per se dependet à Deo, & à decreto libero Dei, ita ut implicet existere in aliquo instanti, in quo non existat decretum Dei, quod per æternitatem illam præcedet: sed idem contingit respectu termini creati: ergo eodem modo philosophandum. Si non te convincit hæc ratio, assigna aliquam propter quam dicendum sit actionem, ex vi cuius Deus cum igne calorem produceret consistere adæquatè in modo creato, & non inadæquatè in hoc modo, & inadæquatè in decreto, à quo modus iste procedit, adæquatè in modo superaddito, & in decreto Dei; eandem tibi reddam ut dicas creationem adæquatè consistere in obiecto decreti diuini, & non in obiecto, & decreto. Si dicas in diuinis generationem activam constitui ex parte principij producentis cum illo identificatam, & generationem passivam ex parte termini producti cum eodem identificatam eademque ratione in creatione procedendum est respectu termini creati, solutio præsto aderit petita ex ratione suprâ tradita. In diuinis æqualem connexionem habet principium producens cum termino producto, quam habet terminus productus cum principio producente, & sicuti per se coniungitur productum cum producente, ita similiter coniungitur producens cum producto, & æquè essentialè est principio producere, quam termino, produci,

& ita iure optimo dicitur terminus per se ipsum produci, & habere secum identificatam productionem, seu generationem passivam, & eodem iure dicitur principium per se ipsum producere, & generare, & habere secum identificatam productionem, seu generationem activam. Similiter constituo ego influxum actus imperantis voluntatis creatæ in actum imperatum, in coexistentia vtriusque, quia imperans potest esse sine imperato, & imperatus sine imperante, ubi autem id, quod se tenet ex parte principij non habet connexionem cum illius termino, quam terminus habet cum illo, causalitatis ratio ponenda est ex parte obiecti seu termini connexi cum principio, & nihil illius ex parte principij à termino absoluti. Ratio à priori huius doctrinæ petitur ex natura causalitatis, cuius est annexum terminum productum, & principium, quod illum producit, & ipsa ponenda est in illa entitate, quæ annexa hæc duo extrema, quapropter si æquè sint absoluta, vel æquè causalitas est ponenda: si autem connexio mutua non sit ex parte illius extremi quod per se est connexum, causalitas ponenda est, si causalitas ab extremis non distinguatur, vel si distinguatur, in illa entitate, quæ per se ipsam connectitur cum principio producente, & termino producto.

5 TERTIA CONCLUSIO. Creatio distinguitur à termino, qui naturaliter educitur ex subiecto. Probo: terminus ille creatur, verbi gratia, quantitas Eucharistica, potest educi, & non creari, & de facto fuit educus antequam in consecratione corrupta esset substantia panis: ergo non creatur per se ipsum, neque secum identificatam habet creationem. Probo consequentiam: quidquid conuenit alicui entitati per se ipsam, & cum illa est identificatum, ab illa separari nequit: sed creatio separatur à quantitate: ergo non conuenit quantitati per se ipsam, neque cum illa est identificata. Hoc argumentum multum premit, quotquot hanc sententiam amplectuntur. Respondet P. Vasquez suprâ num. 18. in his entitatibus non distinguui terminum à creatione, quia terminus creationis est entitas per se existens, & ita ex parte termini quantitatis creatæ duo dicuntur, & entitas termini, & modus per se existendi, à quibus simul sumptis non distinguatur creatio, quia nunquam ab illis separatur, quantitas enim per se existens nunquam educitur aut est inhæfuit in subiecto. Contrâ: quantitas illa cum modo perfectitatis tenentis se ex parte termini vel dependet adæquatè à Deo per se ipsam, vel per illum modum perfectitatis, quem habet adiunctum, si per modum perfectitatis, modus iste erit creatio, & causalitas, ex vi cuius dependet à Deo, si immediate, & per se ipsam ut distinctam ab illo modo, eodem modo dependebit, cum sit vnita subiecto, & illo careat modo, quia eadem remanet entitas: ergo superfluit alia educitio, imò impossibilis est in doctrina Patris Vasq. asserentis adhuc de potentia Dei absoluta non posse effectum dependere per duplicem causalitatem, sed tantum per illam, quæ necessariò indiget, & sine qua nequit subsistere. Secundo: modus ille accidentalis est, vel ergo habet subiectum, vel non, si non habet iam concedis accidens sine subiecto, quod ne concederes creationem negas, & sicuti modum illum admittis facilius poteras creationem concedere. Si subiectum habet illud, erit terminus creatus, alius enim non superest: ergo terminus ille debet intelligi prius existens, quam existat modus, qui ab illo dependet: ergo actio, ex vi cuius terminus existit prius debet intelligi terminata ad terminum, qui existit ex vi illius, quam intelligatur modus ille: ergo actio respicit terminum creatum, quantitatem videlicet ut distinctam à modo illo: ergo terminus creationis non est quantitas cum illo modo, sed quantitas nudè sumpta.

6 Hoc argumento conuictus doctus quidam magister nostris nobilis Patris Vasq. discipulus illiusque magnus affecla singularem constituit viam. Docuit res, quæ semel à causis secundis educuntur non posse à Deo creari, quia per ipsas non creantur, aliàs semper crearentur, neque per creationem superadditam possunt creari, quia hæc repugnat. Ex hoc inferit calorem, & frigiditatem, aliaque formas substantiales, & accidentales non posse à Deo creari. De quantitate, de qua negare non potest à Deo creari in Eucharistia, asserit nunquam ab efficiente creatum fuisse productam, neque actionem educationis aut passionem terminasse, etiam quando inerat substantiæ panis, sed per se ipsam semper adæquatè efficienter dependere à Deo.

Deo, à materia autem dependebat per modum superadditum inhaerentiae, qui neque est passio, neque identificatur cum actione, sicuti quando est in Eucharistia fit in dependens, & per se modo alio superaddito perfectitatis. Multis se implicat hic auctor, vt sententiam, quae semel animo infudit defendat, à quibus difficillimè se poterit expedire: breuiter expendo quantis sumptibus hæc malè fixa machina construat. In primis tota hæc doctrinà admittit influxum ex illa quantitate non generari, neque creari per influxum secum identificatum, ex vi cuius dependet à Deo, sed per modos illos, quibus constituitur materiam inhaerens, vel ab illa in dependens, quod sic probo. Quantitas eadem per se ipsam dependens à Deo cum eadem dependentia indifferens est vt educatur, & vt creetur, & ex materia educitur quando illi aduenit modus ille, ex vi cuius dependet à materia, & creatur quando illi adiungitur modus ille superadditus, quem habet in Eucharistia: ego per hunc modum superadditum formaliter constituitur creata, & non per suam entitatem, quæ antea erat dependens à materia: ergo creatio in hoc modo superaddito consistit, & non in quantitate: ergo creatio saltem inadæquate distinguitur à materia. **Vergeo:** dependentia, quam per se ipsam habet quantitas, vel est sufficiens vt ex vi illius existat, vel non: si est sufficiens superflue additur modus perfectitatis quando est in Eucharistia, & modus alius, vt dependet à materia quando inhaeret substantiæ panis, quia postea dependentia, ex vi cuius entitas potest existere quæcumque alia superfluit, & naturaliter dari nequit, neque super naturaliter in sententia P. Vaisq. & Magistri quæ impugno.

7 Dices dependentiam identificatam cum quantitate sufficentem esse vt existat, & vt dependeat à Deo, non tamen sufficientem vt dependeat à materia prima quando inhaeret substantiæ panis, neque vt fit per se in dependens à subiecto quando est in Eucharistia. Dependens, quam habet quantitas in Eucharistia sufficiens est vt existat quantitas & ex alio capite non constituit quantitatē postiuē dependentē à materia: ergo ex vi illius potest existere quantitas postiuā, nullo respectu habito ad materiam: ergo non indiget modo alio, vt constituitur in dependens à materia, esse enim quantitatem independentem à materia nihil aliud est, quàm entitatem existere, ex vi cuiusdam influxus nullo modo materiam respicientis. Dices hanc esse independentiam negatiuā, terminum autem creatum habere independentiam aliam postiuā. Contrā: deme independentiam aliam postiuā, & da mihi terminum existentem ex vi postiuū influxus sine vilo respectu ad subiectum, & nihil in illo desiderabis, vt ita existat, vt deficiente, vel non deficiente subiecto, eodem modo perseueret, quia illius existentia, vel negatio eiusdem erit per accidens termino creato: quid ergo independentiæ præstabit modus ille postiuus, quem tu fingis? id vnum aduerte, ne frustra modos istos fingas, hoc quod est non depēdere formaliter semper esse quid negatiuū, & illam entitatem dici independentiam postiuā, ex qua oritur negatio dependentiæ, in quo sensu necessarīo independentia dicendum est, quicumque influxus qui nullum dicit respectum ad subiectum, & ex vi cuius adæquate potest existere effectus, quia eo ipso, quod effectus existens constituitur existens sine postiuo respectu ad subiectum, subiecto non indiget, ex quo oritur negatio postiuæ dependentiæ à subiecto. Illud quod dicebatur videlicet influxum identificatum cum quantitate sufficentem esse vt dependeat à Deo, non verò vt dependeat à materia, cui inhaeret, dum quantitas est cum substantia panis, breuiorem, sed non leuiorem habet impugnationem. Influxus ille, ex vi cuius quantitas sufficienter depēdet à Deo, vel est sufficiens vt ex vi illius quantitas existat, vel est non sufficiens: si est sufficiens est adæquate productio quantitatē, quia postea productione adæquate cuiusuis effectus nihil potest desiderari ad illius existentiam: si non est sufficiens, nō erit productio adæquata: ergo productio adæquata quæritur, nō erit identificata cū quantitate.

8 Peregrinum est etiam in scholis dici dari influxū quemdam seu dependentiam quantitatē à materia, qui non sit actio, neque passio, neque ego scio quid in illo desideretur vt passio, dici posset. Si dicas desiderari identitatem cum actione facilius percipi poterit passio ab actione distincta, quam illa dependentia tenens se ex parte materiæ, quæ neque sit actio, neque passio. Adde dependentiam illam formæ à materia non solum passionem, quia ex vi ipsius formæ à materia dependet, esse dicendam, sed etiam actio-

nem, quia ipsa dependentia à Deo procederet tanquam à principio effectiuo, media qua Deus diceretur principium efficiens termini, quem dependentia respiceret, quia esse principium efficiens nihil aliud est, quàm esse principium, à quo efficienter procedit causalitas, ex vi cuius terminus existit. Demum contra modum perfectitatis, quem constituit, hæc opinio in quantitate creata redeunt argumenta, quæ supra contra eundem faciebam, scilicet non habiturum subiectum, vel si illius subiectum est terminus creatus, hunc debere supponi prius naturā ad modū istum, & consequenter actionē, ex vi cuius producebatur.

Facilius defenderetur creationem identificatam cum quantitate si diceretur, quantitatem per se ipsam creari, & adhuc dum est vnita materiæ panis esse creatam eadem creatione, qua est dum existit in Eucharistia, quod posset componi cum miraculo Eucharistico, quia etiam si quantitas esset creata, non posset sine miraculo extra subiectum constitui, quia illius subiectum videlicet materia prima à nullo agente naturali posset destrui, & subiecto permanente non posset naturaliter pelli ab illo, quia quantitas nullam habet formam impossibilem, ex vi cuius possit expelli à subiecto, quod informat, quomodo si haberet melius expelleretur, vel saltē aequè benè modo quādo est educata, & casu, quo esset creata. Hanc ego tenerē viā si cogeret defendere non posse dari creationē à termino distinctā, verum non ad has trahor angustias, idē affirmo cum cōmuni sententia quantitatem educi ex materia, dum illi est vnita, & in Eucharistia creari, per creationē illi superadditā.

QUARTA CONCLUSIO. Possibilis est terminus per se ipsum creatus, ita vt de potentia Dei absoluta non possit non creari: possibile esse creationem identificatam cum termino constat ex dictis Controuerſ. præcedenti, Punct. i. vbi probaui non esse de conceptu actionis distinctionem à termino, ex quo infero, non esse de conceptu actionis creaturæ, si enim aliqua actio potest identitatem habere cum termino, nihil in creatura speciale reperietur, per quod hæc illi identitas repugnet, neque ineductiua valebit aliquid speciale excogitari, ratione cuius habet capacitatem, quam non habeat creatura ad habendum cum termino identitatem. Talem terminum non posse de potentia Dei absolute existere nō creatum constat ex rationibus, quibus probauimus in conclusione præcedenti non posse identificari creationem cum termino, qui potest non creari, quarum præcipua petitur ex separatione creationis quæ signum est evidens distinctionis: ergo terminus identificatus cum creatione non poterit ab illa separari: ergo non poterit non creari. Dixi terminū hunc nō posse non creari, nō tamē dixi termino huic educationē repugnantā, quia adhuc dubitant recēiores an entitas per se ipsa creata possit per aliquid superadditū educi, de quo Punct. 4.

QUINTA CONCLUSIO. Omnis terminus, qui potest creari à Deo tantum, & à Deo, & à creatura per actionem, ex vi cuius vnice producit non habet secum identificatā creationē. Probo clarè: terminus iste potest depēdere ex vi huius, vel illius creationis: ergo non depēdet ex vi creationis secū identificatā, quia creatio identificata cum termino semper esset eadē, dum esset idē terminus. Dixi per creationem, ex vi cuius vnice producit, quia qui sentiūt terminum per se ipsum creatum à Deo posse per actionem aliam superadditam simul educi, facilius dicent posse eundem retenta creatione secum identificatā creari à Deo & ab alia causa per aliam creationem superadditam.

SEXTA CONCLUSIO. Possibilis est terminus, cui repugnet educi ex aliquo subiecto, & terminare actionem creaturam procedentem ab aliquo principio etiam inadæquate distincto à Deo, qui creetur per actionem superadditam procedentem à Deo. Probo hanc conclusionem: aliud est entitatem non posse non dependere ab hac causa, & non posse dependere ab alia, aliud dependere ab ista formaliter per suammet entitatem: ergo ex eo, quod non possit non dependere hic terminus à Deo creante, & quod non possit dependere ab alia entitate non infertur per se ipsam formaliter dependere. Antecedens probo: quilibet creatura eo ipso, quod creata sit, habet repugnantiam ad existendum sine dependentia à Deo, & tamen saltem illa, quæ producit à Deo, & à causa secūda, & posset produci tantum à Deo dependere ab illo per aliquid superadditum: ergo non rectē infertur ex eo, quod non possit non dependere ab hoc, dependere ab illo per suammet entitatem. Neque ex eo, quod non possit dependere ab alio

alio principio nisi vnicè ab isto, posset hæc fieri illatio, quia ex eo præcisè, quod non habeat virtutem terminandi causalitates distinctas ab illis, quæ ab hoc principio procedunt, etiam ab hoc non dependeat per se ipsam non poterit ab alio procedere: ergo neque hoc, quod est non posse non dependere ab hoc principio, neque hoc, quod est non posse dependere ab alio arguit dependentiam identificatam huius termini cum hoc principio. Neque eo eo quod in his entitatibus non possit separari creatio à termino licet inferri identitatem cum termino, licet enim hæc sit optima consequentia: separantur: ergo non sunt idè, hæc non est legitima: non separantur: sunt idem, possunt enim dari entitates ita inter se connexæ ut non obstante illarum distinctione separari non possint. Qua solutione subsistere poterit doctrina tradita etiam respectu entitatis, quæ tantum posset ex vi vnius creationis produci à Deo, non tamen id necessum est concedi respectu entitatis, quæ non potest exillere nisi creata tantum à Deo tantum à principio adequato, quia adhuc de hac entitate dici potest, posse separari ab hac, & illa creatione determinatè sumpta, licet non collectivè ab omni creatione, sicuti de præsentia quantitatis multi sentiunt, asserentes non posse corpus adhuc de potentia absoluta sine præsentia exillere, tamen distinctionem inferunt inter corpus, & præsentia ex eo, quod à quacumque præsentia possit separari.

13 Obiic. Hurtad. Angelus per suam entitatem est independentis à subiecto: ergo non indiget creatione distincta. Probat consequentiam ex eo quod effectus formalis creationis est reddere terminum independentem à subiecto. Respondeo effectum formalem primarium creationis esse, ut ex vi illius existat effectus, ex quo resultat effectus secundarius, videlicet terminum illum non habere subiectum, seu repugnantia in termino ut dum existit ex vi talis creationis à subiecto dependeat. Ex his duobus effectibus primarium præstabit Angelo creatio ab illo distincta, item secundarium, quia ex eo, quod Angelus creationem terminet est impeditus & constituitur incapax dependendi à subiecto, licet ex se incapacitatem habeat ad talem dependentiam, quia effectus negativus potest à pluribus formis præstari, possunt enim esse plura impedimenta adæquata ad vnam formam positivam. Verum est creationem in Angelo non destruere in illo capacitatem dependendi à subiecto, quia illam non habebat, tamen illum iam ex se incapacem habendi dependentiam hanc, iterum incapacem constituit, taliter ut si ex sua natura dependere posset à subiecto, ex vi creationis haberet non posse ab illo dependere.

14 SEPTIMA CONCLUSIO. Verisimilius est, de facto creationem animæ rationalis, & creationem Angeli ab illis distingui. Trado hanc conclusionem magna cum formidine, quia nihil firmum pro altera parte contradictionis invenio. Trahor in istam à prioritate creationis, quam agnovimus in quâritate Eucharistica, & reliquarum actionum, quas omnes (demptis vitalibus intentionalibus) distinctas agnovimus: ergo eodem modo possumus philosophari de aliis actionibus existentibus, quas non novimus. Quod si in his specialem habemus rationem, quia experimur posse ab hoc principio, & ab illo, ex vi huius, illiusve actionis dependere ex eodem fundamento paritatem desumo: termini, quos hucusque potuimus experiri, dependere possunt ab eadem causa ex vi huius, vel illius actionis: ergo idem erit de aliis existentibus creatis, qui de facto dantur, quorum notitiam non possumus experiri acquirere: ergo sicuti termini producti, quos hucusque experti sumus à productione ipsorum distinguuntur, sic erit de aliis creatis existentibus, experientia enim non solum ducit in cognitionem illorum, quæ experimur, sed aliorum similium: si enim à paritate multa in Philosophia non affirmamus, innumera nobis supersunt omni fundamento destituta ad alteram contradictionis partem affirmandam. Ex quo fundamento dicis albedinem vni mediâ vniione superaddita, & posse à subiecto separari, nisi id in quantitate experiris? Ex quo capite affirmabis passiones superadditas, intellectum & voluntatem, si ab animo distinguuntur, produci mediâ actione, & posse ex vi huius, vel illius actionis produci, nisi à paritate illorum accidentium, in quibus distinctionem actionum potes experiri, quæ in his non nisi à paritate innotescere potest. Si non acquiescit animus partem, quam malueris defendendam elige, quam facilius defendere, quam statuere poteris.

PUNCTUM III.

An creatio à termino distincta subiectum habeat.

PRæcipua difficultas, quæ Doctores coegit ad negandam actionem creaturam distinctam à termino desumitur ex natura accidentis, quæ necessario connotat subiectum, cui inhaeret, ac proinde si daretur actio creatura deberet esse accedens propriumque subiectum respicere, quod repugnat conceptui quidditativo actionis creaturæ ut iam proba. Actio creatura si haberet subiectum, vel esset distinctum à termino, vel esset ipse terminus: non distinctum, quia si subiectum distinctum à termino respiceret, esset actus huius in hoc & à passione non distingueretur. Deinde quia nullum apparet subiectum à termino distinctum, creatio enim quantitatis tantum respicit quantitatem, si enim subiectum aliquod respiceret ab illo dependeret quantitas, ad quam terminaretur hæc actio, & ex vi illius non creata, sed educta diceretur. Terminum non potest creatio tanquam subiectum respicere, probavi enim Controversia præcedenti puncto 3. actionem non posse subiectum in termino: ergo nullum subiectum potest habere creatio: ergo non potest esse accedens: ergo non potest esse actio distincta à termino. Neque dici potest creationem esse modum substantiali, quia omnis actio à termino distincta est propter illum, & essentialiter ad illum ordinatur tanquam ad id, propter quod actio intenta est in rerum natura: ergo non est substantia, cuius conceptus est, esse per se, & propter se intenta. Secundò si respectu termini substantialis actio posset excogitari, hanc respectu termini accidentalis concedi omni probabilitate alienum est.

Propter hanc rationem nonnulli dixerunt creationem respicere tanquam subiectum proprium terminum, à quo in genere causæ materialis dependet, & se protegit mutua dependentia in diverso causarum genere, affirmantque creationem esse priorem termino in genere causæ efficientis, & posteriorem in genere causæ materialis. Probavi hanc mutuam dependentiam in nullis entitatibus admitti posse, sed adhuc admitti in aliis causis non posse reperiri inter causalitatem, & terminum, quia idemmet terminus esset prior, & posterior se ipso, & à se ipso dependeret. Melius respondetur actionem creaturam esse accedens non tamen respicere subiectum, à quo in genere causæ materialis dependeat. Ad rationem desumptam ex natura accidentis dico non esse de conceptu accidentis respicere subiectum, à quo in genere causæ materialis dependet, ut probaui in Metaphysica, Controversia 6. Punct. 1. sed ordinari ad aliud propter quod intentum sit à natura, ut latius explicabo loco citato. Tradunt doctrinam hanc Soar disp. 20. Metaphysic. sect. 5. n. 27. Hurtadus disp. 12. sect. 4. Arriaga disp. 9. sect. 3. subiect. 4.

Obiicies. Actio creatura est modus termini: ergo ab illo dependet, non in alio genere causæ distincto à genere causæ materialis: ergo in hoc genere ab illo dependet. Respondeo, creationem esse modum termini, & ab illo dependere non tanquam à causa, sed tanquam ab extremo, cum quo habet necessariam connexionem, licet illum non supponat prius natura in aliquo genere causæ, sicuti vniō integralis partium quantitatis dependet ab extremis unitis, cum quibus est connexa, non tamen in aliquo genere causæ ab illis dependentiam habet. Idem dico de modo vniōis essentialis educto ex materia respectu formæ. Rationes aliæ, quæ contra nostram conclusionem adducuntur facillimè ex doctrina tradita solui possunt.

PUNCTUM IV.

An virtus creatura creatura competere possit.

ATA se offerebat disputationis materia, si vellemus rationes omnes, quæ pro negatiua parte quæstionis præfixæ à multis adducuntur, quæ idè plures quia inefficaces omnes, cum enim nullâ illarum acquiescat animus ad aliam investigandam quâcumque audita semper convertitur. Adducam præcipuas, quas apud doctores inveniunt, & iuxta propriam sententiam quæstionem definiam, quæ procedit de virtute naturali, & obedienciali ad creandum.

§. I.

Aliorum placita ipsorumque fundamenta.

EX doctoribus Scholasticis vnus fuit Durand. in 2. dist. 1. quæst. 4. qui negauit ad creandum requiri virtutem infinitam, & consequenter repugnare creaturæ aliquid efficere absque subiecti mutatione. Aliquantulum huic sententiæ fauet Gabr. in 2. dist. 1. quæst. 4. art. 2. vbi licet asserit creaturam non posse creare, dicit huius rei rationem reddi non posse, nisi petitam ab experientia, quæ constat hanc esse creaturarum conditionem, quæ transgredi non potest. Gabrielem rogarem quando, quomodoque expertus sit vnum Angelum alium non creare. His non parum adhaeret Arriaga, qui asserit disput. 1. sect. 5. subiect. 2. nulla ratione probari repugnantiam creationis procedentis à principio creato, & probabilis apparere posse à Deo produci creaturam aliquam habentem virtutem ad creandum, non solum vt causam instrumentalem, sed etiam vt causam principalem. Communis Scholasticorum sententia fert repugnare creaturam habentem virtutem, & causam principalem creaturam, ita Mag. in 4. dist. 5. & Diu. Thom. 1. part. quæst. 45. artic. 5. & apud hos plures, Scotus in 4. dist. 1. quæst. 1. quem sui sequuntur. Ocham in 2. quæst. 7. Henr. quodlib. 4. quæst. 37. & Egid. quodlib. 5. quæst. 1. Eandem sententiam amplectuntur Pater Vasquez, 1. part. disput. 175. c. 2. P. Soar in Metaph. disp. 2. sect. 2. P. Hurtad. disp. 12. sect. 6. P. Albert. tom. 1. coroll. quæst. 17. Theolog. ex primo principio philosophico, & alij innumeri. De potentia obedienciali creatiua negant D. Thom. suprâ, Scot. ibi Caiet. 3. part. quæst. 62. Bonf. 5. Metaph. cap. 2. Vasquez suprâ, P. Granad. 1. part. ad quæst. 44. & alij plurimi. Creaturam posse à Deo eleuari vt instrumentum ad creandum defendunt Soar. ibid. sect. 3. num. 9. P. Albert. tom. 1. quæst. 1. Theologica in 1. coroll. ex 2. princip. philosoph. num. 14. Pater Hurtadus suprâ, & Arriaga ibidem.

Probat Angelicus Doctor nullam causam creatam posse virtutem habere creatiua, hac ratione. Effectus vniuersalissimi tribuendi sunt causæ vniuersalissimæ, scilicet Deo: sed terminus creationis est vniuersalissimus, quia est ratio entis: ergo tantum potest tribui Deo causæ vniuersalissimæ illius. Hanc rationem difficilem putant Hurtad. & Arriaga, suprâ: obicit iste vniuersaliorum non esse terminum creationis, quam generationis, quia non est vniuersalior Angelus terminus creationis, quam aquæ gutta generationis terminus. Additque obicere esse quid sit creationem terminari ad rationem entis, cum tantum deferat creatio, & generatio ex eo, quod hæc subiectum respiciat, & non illa. Ibidem ostendit ille: asserit creationem non terminari ad rationem entis abstracti, sed ad rationem entis contracti ad tale ens, quia ratione generatio similiter terminatur ad ens, quia terminatur ad tale ens. Neque vlla est actio generatiua, seu creatiua, quæ terminetur ad rationem entis abstractam, sed omnis actio terminatur ad terminum singularem, & contractum ad talem entis rationem. Assentior doctrinæ adductæ ab Hurtado, & Arriaga, sed existimo abs re adduci ad rationem Diu. Thom. expendendam. Asserit Angelicus Doctor creationem terminari ad ens eo sensu, quo sæpe dicit causam primam concurrere ad rationem communem entis, & non ad rationes speciales, hoc est virtutem Dei se extendere ad omnia singularia, quibus inest prædicatum entis, & non circumscribi aliqua ratione speciali, sicuti reliquæ causæ creatæ, quarum effectus non æquæ se extendunt ad ens, sed continentur intra certam speciem: sic ignis potest producere singularia, quibus inest hoc prædicatum ignis, non verò illa, quæ hoc prædicato non gaudent. Eodem sensu dicimus potentiam visiuam seu visionem ferri in colorem non quia aliquando ratio abstracta coloris aliquo percipitur actu, sed quia varij actus singulares, seu diuersæ rationes possunt terminari ad omnia indiuidua contenta sub ratione communi coloris. Sic existimat Sanctus Thomas virtutem creatiua terminari ad rationem entis, ita vt eo ipso, quod hæc causa habet virtutem creandi, illam possit exercere respectu omnium entium, & in eodem sensu asserit creationem respicere vniuersalissimum terminum, non quia hæc numero creatio rationem communem respiciat, sed quia creationes, quæ possunt à virtute creatiua pro-

Franc. de Quiedo, Philosoph. Tom. I.

cedere possunt attingere quicquid est creabile, quia virtus creatiua refertur ad creabile, vt creabile est, sicuti potentia visiva ad colorem, vt color est, & sicuti hæc eo ipso, quod respiciat colorem vt color est, potest quicumque colorem singularem respicere, ita eo ipso, quod respiciat creabile vt creabile, potest quodcumque obiectum creabile producere. Hac ratione docuit Sanctus Thomas Angelum non posse creare sibi similem, quia posset creare omnes Angelos. Id mihi in hac ratione difficile est, cur quæcumque virtus creatiua debeat respicere tanquam obiectum omne creabile vniuersalissimè sumptum, & non possit respicere aliquod speciale genus creabilium, sicuti virtus generatiua hominis non respicit omne generabile, sed certam speciem generabilem.

Secundam rationem sic efformant Henr. & Ric. Inter ens, & nihil est distantia infinita: ergo requiritur infinita virtus vt aliquid ex nihilo extrahatur ad rationem entis. Antecedens probatur: maior distantia est inter ens, & non ens, quam inter ens positium & positium, sed inter Deum, & hominem est distantia infinita: ergo inter hominem, & non hominem erit etiam distantia infinita. Cōfirmatur: esse, & non esse distant contradictoriè: ergo summè: ergo non potest distare magis Creator à creatura, quam creatura à suo extremo contradictorio: ergo sicut Deus distat à creatura infinite; ita creatura distabit infinite à nihilo, quod est sui contradictorium. Si discursus iste rectè inspicatur, eo tendit vt probet nihil posse produci à virtute finita, non solum per actionem creatiua, verum neque per generationem quod sic ostendo. Quicumque effectus producatur sit ex nihilo sui, siue fiat ex subiecto, siue ex nullo præsupposito subiecto, quod fieri ex nihilo dicitur respectu termini creati: sed nulla entitas opponitur contradictoriè cum nihilo subiecti, sed cum nihilo sui, verbi gratia, calor non opponitur contradictoriè cum nihilo subiecti, in quo potest recipi, sed cum nihilo eiusdem caloris: ergo quando calor producitur ex aliquo subiecto & ex nihilo sui, extrahitur in illa productione ex contradictoria distantia, quam intendit argumentum suprâ factum: ergo non potest hoc fieri, neque calor extrahi ab extremo infinite distanti nisi virtute infinita: ergo non potest calor produci adhuc dependenter à subiecto, nisi à Deo infinite potente.

Huius rationis fundamentum acutè euertunt Scot. & Durand. hac ratione. Distantia inter extrema immediata, tanta potest esse præcisè quantum vnum extremum est maius altero, quia dum medium non est inter vtrumque extremum nulla potest esse distantia nisi excessus supra alterum: sed vnum extremum tantum potest aliud excedere ratione totius suæ entitatis: ergo si tota sua entitas non sit infinita, sed finita, excessus non erit infinitus, sed finitus. Secundò eatenus distat non esse hominis ab esse hominis quatenus deficit ab esse quod habet homo: sed esse, quod habet homo est finitum: ergo tantum deficit ab esse finito, quantum deficit finitè, nihil enim potest ab esse finito per purum non esse illius infinite deficere. Vltimò impugnatur hæc ratio. Creatio termini ex nihilo tantum attingit entitatem posituiam termini: hæc est finita & limitata: ergo tantum attingit quid finitum, & limitatum, quicquid sit de distantia ipsius termini à nihilo, quia distantiam hanc non attingit creatio, sed tantum vnum extremum illius, distantia autem cum sit interiacens inter extrema, debet vtrumque dicere, videlicet nihilum termini, & ipsum terminum, quorum creatio tantum attingit extremum positium, non negatiuum, seu nihilum, seu negationem termini, quia negatio tantum potest attingi per actionem tanquam terminum à quo, vt notum est, quia in se ipsa actionem non terminat vt terminus ad quem, neque illius est subiectum: vbi autem non est subiectum, quod transeat, terminus à quo esse non potest. Ex his facillè est argumentum dissoluere, admissa enim distantia infinita inter nihilum termini creati, & ipsum terminum creatum non arguitur virtutem creatiua fore infinitam, quia hæc tantum attingit extremum finitum distantie, non vtrumque, in quo distantia consistit vt dictum est. Secundò falsum est distantiam inter nihilum termini creati, & ipsum terminum esse infinitam, vt iam ostendi. Ad confirmationes adductas dico extrema contradictoria habere tantum oppositionem, quæ potest esse inter ipsa, non tamen vnum extremum habere summam distantiam

E b

a b

ab altero, quam potest habere à quocumque alio, magis enim distat esse hominis ab esse Dei, quam esse hominis à non esse ipsius, quia à non esse hominis tantum distat secundum suum esse hominis, & ab esse Dei secundum infinitas creaturas possibiles perfectiores homine, & imperfectiores Deo, & secundum infinitum Dei esse.

6 Tertia ratio est Caietani, quam sic format: Quando duo principia concurrunt ad eundem effectum, quo magis decrescit virtus vnius magis debet accrescere virtus alterius respectu eiusdem effectus, sed in actione creatura causa materialis decrescit in summum usque ad non esse sui: ergo virtus actiua debet crescere in summum usque ad sui perfectissimum: ergo debet attingere perfectionem infinitam: ergo virtus finita, & limitata non potest esse principium creationis. Respondeo deficiente causâ materiali principium efficiens debere supplere virtutem illius, & influxum, quem causa materialis præstaret, ex quo inferitur virtutem effectivam debere esse infinitam, quia si principio, quod cum causâ materiali poterat producere effectum, totidem perfectionis accrescat, quod haberet causa materialis, non idem infinitè perfectum euadet, quia perfectiones duplicis causæ create effectiua, & materialis simul sumptæ non æquivalent simplici perfectioni infinitæ. Ad formam argumenti. Respondeo tantam perfectionem debere addi principio effectiua, quanta deficit in materiali, in hoc autem non deficere perfectionem infinitam, cum tota illius perfectio finita sit, & ita non debere addi principio effectiua infinitam perfectionem. Idem dico de influxu, cum enim influxus causæ materialis, & effectiua vnus, & idem sit finitus, & limitatus, influxus principij creatantis, qui loco vtriusque est abrogatus in influxum principij suppleturus non debet esse infinitus, sed finitus esse debet, sicuti est de facto influxus, quem Deus præstat respectu cuiusvis effectus creati.

7 Quarta ratio est Scoti, quâ utitur Vasquez. Si aliqua virtus creatura daretur, deberet esse spiritualis, materialis enim cum à materia dependeat non potest non operari dependenter à materia, virtus autem spiritualis operatur media volitione, quæ cum accidens sit improporcionata est ad actionem creaturam. Possent responderi non esse de ratione rei materialis dependere à materia, potest enim dari corpus simplex, quod à materia non dependeat, & forma materialis creata, quæ licet ordinem dicat ad materiam & ad illius dispositiones, sicuti rationalis anima, non dependeat ab aliqua materiali causâ, à qua formâ posset alia similis creati. Sed esto, possibilis non sit virtus creatura, quæ spiritualis non sit, & necessariò media volitione hæc sit operatur. Volitio non est virtus, à qua physice operatio procedit, sed tantum conditio applicans virtutem ad operandum: ergo quamvis accidens sit, potest conducere ad creationem non tanquam formalis ratio cauandis, sed tanquam virtutis applicatio, seu determinatio, sicuti conducit approximatio localis causæ substantialis, quæ consistit in præsentia accidentali ad effectum substantialem producendum.

8 Quinta ratio est P. Soarii, qui ex eo, quod nulla ex existentibus creaturis virtutem habeat creandi, inferit, non esse possibilem talem creaturam, quia si talis creatura possibilis esset constitueret alium gradum, & ordinem præter eos, qui nunc sunt, quia haberet distinctum, & altiore operandi modum: ergo pertineret ad perfectionem vniuersi vt esset talis gradus: dicendum ergo possibilem non esse talem creaturam, ne dicamus vniuersi ordinem esse imperfectum, & mancum. Confirmat hanc rationem auctoritas D. Thomæ, qui eadem probat i. p. Deum Angelos creasse. Rationem hanc valde sensatam dicit esse N. Albertinus, quam inefficacem esse sic ostendo. Possibiles sunt plures species creaturarum longè perfectiores his existentibus: ergo non rectè inferitur: non existit creatura, quæ habeat hanc virtutem: ergo non est possibilis, alias non posset Deus creaturas diuersi ordinis existentibus perfectiores producere, quod admitti nequit, vt probabo Controuersia sequenti. Neque in principiis eiusdem Soar hæc consequentia firma esse potest, cum ipse concedat possibile esse corpus simplex carens compositione essentiali materiæ, & formæ, licet de facto non detur, & sit diuersi ordinis ab his, quæ existentia cognoscimus. Ad auctoritatem D. Thomæ qui hac ratione utitur ad probandum dari in rerum natura Angelos existentes, respondeo in materia de qua agebat D. Thomas rationem hanc esse valde pro-

babilem licet Metaphysicè intentum non includat, quia multum perfectionis deesset vniuerso, si Angeli non essent in illo creati, qui valde sunt necessarij ad hominum custodiam, cæterorum gubernationem, & alia plurima, creatura autem, quæ virtutem haberet creandi est perfectior daret vniuerso, non tamen ita necessariam, sicuti est illa quæ mundo accrescit ex Angelorum creatione. Inquires, an si talis creatura daretur, esset perfectior Angelis. Respondeo rem esse incertam, quia etsi illos superaret in modo producendi effectus, forsitan non posset producere effectus æquè perfectos, ac producit Angelus, neque haberet alia prædicata æquè perfecta ac Angelus, & ita excessus perfectionis in modo producendi posset compensari, & excedi ex perfectione effectiua, & ex aliis prædicatis, ita vt omnibus pensatis perfectior esset Angelus non habens virtutem creaturam illa creaturâ hac virtute gaudente.

9 Sexta ratio est P. Hurtadi, quam sic expendit. Omnis actio est proportionata modo essendi, quam habet illius principium, sed nulla est entitas creata, quæ non habeat aliquam compositionem, vel ex materia, & forma, vel ex subiecto, & accidenti, vel ex natura & supposito: ergo nulla creatura potest habere aliquam actionem, quæ non sit pars alicuius compositionis, vel subiectum illius: sed creatio nullam facit compositionem, neque tanquam forma neque tanquam subiectum: ergo non potest procedere à creatura. Hæc ratio nihilo magis aliis præstat. Do omnem virtutem productionem habere aliquam compositionem, parco illationi, & primum consequens admitto, negotamen actionem creaturam ad aliquam compositionem non pertinere, quia in primis ipsa in se potest habere compositionem integram, si ad terminum integraliter compositum ordinetur. Secundò potest esse subiectum suæ præsentia. Item durationis, & relationis, in opinione, quæ admittit durationem, & relationem esse accidentia realiter à subiectis distincta.

§. II.

Propria sententia.

10 **A**firmo nullam creaturam existere neque possibilem esse, quæ virtutem habeat creaturam, rrahit me ad hanc conclusionem etsi non forti aliqua ratione suffultam auctoritas Patrum, & scholasticorum à quibus sine grauisimo fundamento non licet recedere, in præsentem autem licet rationem nimis efficacem pro hac sententia non inuenerim nullam vidi, quæ oppositam positioem suadeat. Probo conclusionem ex D. Cyrillo Alexand. lib. 2. contra Iulianum: *fnac: essentia sunt ea, quæ propria sunt solius, & vniuersi summe substantie. Quorum vnum esse dicimus efficaciter producere posse vt creatorem, & producere res, quæ aliquando non erant.* Tradit eandem conclusionem Augustinus lib. 12. de ciuitate Dei cap. 24. & 3. de Trinit. cap. 8. *Nec boni (verba sunt Augustini,) nec Angeli mali possunt esse creatores alicuius rei, & cap. 15. lib. 9. de generatione ad litteram: Create naturam nullus Angelus potest neque seipsum.* Athanasius serm. 3. contra Arianos sic habet: *Administrare creaturam, & seruorum esse, conducere autem, & creare solius Dei, eiusque Verbi, & sapientie.* Ad affirmandum creaturas quæ de facto dantur virtutem non habere creaturam, negatio tantum indigeo fundameto, quod simul cum Doctorum, & Patrum auctoritate firmissimum est. Illud esto, nullam esse rationem, vel leuem coniecturam quæ suadeat alicui enti creato virtutem inesse creandi: ergo non sine magna temeritate potest dici dari de facto creaturam potentem eare, vt enim sæpè dixi ad non concedendam de facto virtutem existentem sufficit nullam esse rationem, quæ illius existentiam propugnât, præcipuè cum tanta Doctorum, & Patrum auctoritas illam impugnet.

11 Circa creaturas possibiles difficile admodum est rationem reddere, cur non possit dari aliqua hac virtute prædita. Vidimus rationes supra adductas inefficaces esse, aliam propono. Non potest dari creatura, quæ operetur immanenter nisi per actionem receptam in ipsa: ergo non potest dari creatura, quæ operetur transeunt, nisi per actionem in alio subiecto receptam. Probo consequentiam: sicuti non est de ratione actionis transeuntis recipi in subiecto, si quidem Deus per actionem transeuntem in nullo subiecto receptam operatur, ita non est de conceptu operationis immanentis recipi in subiecto, à quo procedit, Deus enim immanenter operationes intelligendæ & amandæ

amandi exercet, quæ non recipiuntur in Deo, sed cum illo identificantur: ergo hoc quod est non posse creaturam operari immanenter, nisi per actionem, quæ subiectum recipiat non oritur ex prædicato immanentie abstractè sumpto, sed ex eo quod talis actio à creatura procedat: ergo eo ipso, quod actio procedat à creatura petit recipi in subiecto. Ergo implicat procedere actionem aliquam à creatura, quæ non exigit recipi in subiecto: ergo implicat à creatura procedere creationem, cuius conceptus quidditativus est independentia à subiecto. A priori potest desumi ratio ex natura agentis creati, quod ex ipso quod creatum est, est capax receptionis passivæ, & potest esse subiectum aliquorum accidentium, (quod intendunt, qui dicunt omne ens creatum esse immersum potentialitate, seu habere aliquid potentialitatis, & non esse purum actum) eo ipso quod in se sit capax receptionis principii est actionum, quæ in se sint receptiones, & subiectum exigant, in quo per se ipsas recipiantur. Ex quo provenit actionem immanentem procedentem à creatura debere recipi in proprio subiecto, non præcisè quia immanens sit, sed quia ex eo, quod sit actio procedens à principio receptionis capaci recipi potest, & eo ipso, quod sit immanens recipienda non est in subiecto distincto à principio; quibus sit in ipso principio recipiendam esse. Non me late plures solutiones, quæ possunt huic rationi adhiberi, quod attendas obsecro, si illam impugnes: verumtamen illa vtor, quia nullam aliam cum maiori probabilitatis specie invenire potui, & me cogit Doctorum, Patrumque consensus conclusionem traditam non deferere, quapropter dum aliam efficaciorē rationem non inuenio, licet non animus omnino huic acquiescat, disputationi super sedeo, nolo enim aliā destitutis hanc solutionibus, impugnationibusve inquietare.

12 Creaturas existentes non posse assumi ut instrumentum ad creandum mihi certum est. Non moueor ratione, quæ alij vultur, videlicet instrumenta debere aliquid præuium ad actionem operari, quod putant esse contra rationem creationis, quia falso dicunt quancumque præuiam operationem esse contra rationem creationis, plures enim dispositiones præcedunt ex parte materie ad animi rationalis creationem, cum hac enim tantum opponuntur dispositiones, quæ subiectum ad receptionem passivam termini præparant. Secundo: quidquid sit de natura instrumenti inquiratur an possit dari creatura, quæ possit per modum principij inadæquati determinati à Deo concurrere ad creationem, addita à Deo non solum tanquam à causa prima, sed tanquam ab alio comprincipio inadæquato specialiter concurrente. Cui difficultati non satisfacit ex eo, quod instrumentum debeat aliquid præui operari, quia si hæc est instrumenti natura, non inquiri de instrumentalitate, sed de causa inadæquata minus principali adiuta ab alia magis principali. Censeo creaturas de facto existentes non ita concurrere posse, neque posse eleuari à Deo ad creationem, quia illis innata, seu obedientialis virtus non est ad creationem. Vide dicta Controuersia 9. ubi probavi, non esse admittendas virtutes obedientiales in creaturis distinctas ab illis, quas à posteriori nouimus, & sine fundamento multiplicandas non esse, cum autem nullum sit fundamentum, ex quo possimus has obedientiales potentias in creaturis ad creationem agnoscere, illas negare tenemur. De creaturis possibiliibus est difficultas an repugnet creatura cum potentia obedientiali ad creandum: in negatiuam partem feror, vix enim repugnantiam aliquam inuenimus respectu creaturæ naturaliter potentis creare, quod si velis adhuc repugnare potentiam obedientialem respectu creationis, dicito esse de conceptu actionis procedentis à quocumque principio creato etiam inadæquato, & obedientiali, exigere subiectum, in quo recipiatur, aliamve quære rationem, ego enim illam non inuenio.

PUNCTUM V.

De his, quæ possunt creari.

1 Materiam primam, & Angelum creari, est per se notum, cum enim materia prima subiectum aliud non supponat, non potest fieri ex præsupposito subiecto, eadem est ratio de Angelo, qui est entitas simplex, & com-

Franc. de Quiedo, Philosoph. Tom. 1.

pleta non ordinata ad componendum aliquid totum constituendum ex ipso & ex præsupposito subiecto. Idem eademque ratione dicendum est de toto corporeo simplici: quod dari possit probavi Controuers. 5. Rationalem animum creari probat efficaciter illius incorruptibilitas, & independentia, quam habet à materia: item illius natura spiritalis, quæ naturaliter à subiecto materiali dependere non potest. Reliquas formas tam substantiales, quam accidentales educi ex præsupposita materia, siue sint res siue modi, est certum apud omnes, quod probavi Controuers. 3. Punct. 4. Patentur etiam omnes formas substantiales & accidentales, quæ res sunt & non modi posse creari. Probant à paritate ex quantitate, quam sine materia credimus conseruari in Eucharistia, & consequenter per creationem, quia actio, ex vi cuius conseruatur nulum præsupponit subiectum. Huic rationi hanc à priori ferre omnes adiungunt. Formæ substantiales non educuntur per se & immediatè, sed media actione superaddita: ergo potesteductio separari ab illis, & loco illius substitui creatio. Acquiesco priori rationi, non huic posteriori, quam sic impugno. Ad hoc ut entitas creetur non solum requiritur ut non repugnet ex ratione eductionis cum illa non identificata, sed etiam necessaria est capacitas ex parte termini ad terminandam creationem, sed hæc non inferitur ex eo quodeductio non sit identificata cum termino: ergo ex distinctione eductionis à termino non inferitur ipsam posse creari. Rem declaro, & confirmo; ex eo, quod calor per viationem superadditam vnatur subiecto, non inferitur, posse cuiusque subiecto vniri, neque posse quancumque vnionem terminare, & hæc est inepta consequentia: calor non vnitur per se ipsum media vnione ligno: ergo potest vniri Angelo: ergo non rectè inferitur, hic terminus non producitur per se ipsum ab agente: ergo potest à quocumque produci, & quancumque actionem terminare, quam enim repugnantiam inuenies in entitate potente terminare diuersas eductiones superadditas incapaci terminandi creationem. Fateor plurimum conducere ut creari possit terminus, ipsum non esseeductum per suam entitatem, quia liceteductio distincta non inferat capacitatem terminandi creationem,eductio identificata, vel infert negationem capacitatis terminandi creationem, ut dicam postea, vel saltem illam difficiliorē reddit, ad hoc enim ut res per se ipsameducta creetur, requiritur posse simul educi, & creari, in quo multi repugnantiam esse defendunt, & simul requiritur posse actionem ad actionem terminari, & dari actionem actionis, quod implicare fert communis sententia. Concludo ergo formas omnes, quæ sunt res, & non modi posse creari, quia ex vna parte non repugnat ratione eductionis cum illis identificata, & ex alia parte capacitatem ex parte ipsarum ad terminandam creationem à paritate quantitatis colligere debemus, absque fundamento enim diceretur in formis materialibus & accidentalibus speciale esse quantitati posse actionem creatiuam terminare.

De formis modalibus poterat esse difficultas an possent creari, quæ si attentè inspicatur, leuissima est. Affirmo, modos, sicuti præsentiam, & vnionem alioquin huiusmodi posse terminare actionem creatiuam: ita tenet Hurradus disput. 12. sect. 5. Moueor à paritate reliquarum formarum, quia in his non specialem repugnantiam inuenio, ut possint actionem creatiuam terminare. Quod ut explicem aduerto, creationem tantum dicere independentiam ab aliquo tanquam à causa materiali, non verò negationem connexionis rei creatæ cum alia. Quo posito sic arguo: si aliqua esset specialis repugnantia in formis modalibus, esset, quia per se ipsas dependent à re cuius sunt modi: sed dependentia, quam per se ipsas habent, non est tanquam à causa materiali: ergo non opponuntur cum creatione. Minorem probo, cetera patent: vnio integralis inter duas partes quantitatis tantum per se ipsam dependet ab extremis, & media passione superaddita à materiali, sed ab extremis non dependet tanquam à causa materiali, sed à materia prima, cui inhaeret: ergo dependentia identificata, quam habet illa vnio non opponitur cum creatione. Ex quo infero, vnionem integram quantitatis Eucharistie de facto creari, quia etiam dependeat ab extremis de facto non dependet ab aliquo præsupposito subiecto, quod exerceat causalitatem causæ materialis respectu illius, quæ tantum opponitur cum creatione.

B b 2

De

3 De modis aliis, qui per se ipsos afficiunt subiecta, ex quibus educuntur, & illorum dicuntur modi, sicuti presentia, & viuerim de omnibus modis sic probo. Presentia, quam de facto habet hæc quantitas dependet ab illa in genere causæ materialis: non per se ipsam, sed per passionem superadditam: ergo non est aliqua specialis ratio in presentia, neque in aliis modis, quæ non reperiatur in formis, quæ sunt res, propter quam non possit creari forma modalis. Antecedens probo: presentia quantitatis potuit prodici ab hoc, vel ab illo principio actiuo: ergo potuit dependere per hanc, vel per illam actionem à principio actiuo; forma enim indifferens ut dependeat à diuersis principiis indifferens est ut dependeat per diuersas actiones, quia non potest eadem actio à diuersis principiis procedere: ergo potest dependere per hanc, vel per illam passionem à quantitate: ergo non dependet per se ipsam à quantitate tanquam à causâ materiali: ergo non est specialis ratio in forma modalis, quæ non sit in formis realibus, propter quam non possit creari, cum non eo ipso, quod modus sit, per se educatur, licet per se dependeat dependentia connexionis distincta à dependentiâ quæ est in genere causæ materialis, quæ non est dependentia propriæ causalitatis; modus enim non præcise ex eo, quod sit modus in aliquo genere causæ dependet à re, cuius est modus, sed tantum habet cum illa connexionem strictam, ratione cuius neque de potentia Dei absoluta possunt separari.

4 Confirmatur: Passio mediâ quâ vnio recipitur realiter distinguitur ab illius vnione, quia presentia per se ipsam vnitur subiecto, & recipitur per passionem superadditam identificatam cum actione, ut probat manifestè ratio adducta ex diuersitate principiorum, à quibus actio eiusdem termini procedere potest: ergo non ex eo, quod non possit vnio modi ad rem, cuius est modus, separari ab illo, inferitur, non posse passionem ab eodem separari.

5 Dices ad creationem termini requiri independentiam non solum à subiecto, sed etiam ab omni quocumque alio. Contrâ: definitio creationis tantum dicit terminum produci ex nihilo, hoc est, ex nullo præsupposito subiecto: ergo dependentia à termino, seu ab alio, cum quo modus connexionem habeat creationi non obest. Confirmatur: in communi sententia materia prima non potest conservari sine forma, & nihilominus, quia ab illa non dependet per causalitatem causæ materialis, dependentia à posteriori, quam à forma habere dicitur non opponitur cum creatione materiæ: ergo creatio non dicit negationem cuiuscumque dependentiæ. Verge efficacius: Possibilis est actio terminata ad modum existentem, ex vi cuius non dependeat ab aliquo subiecto in genere causæ materialis, etiam si retineat connexionem essentialem, quam habet cum re, cuius est modus, vel si neges esse possibilem, illam tibi mente fingito: hæc actio non esseteductio, quæ essentialiter dicit dependentiam termini à subiecto: ergo esset creatio: ergo de ratione creationis tantum est constituere terminum independentem à subiecto, non verò illum constituere absolutum à quacumque alia connexionem.

6 Inquires, an creato modo vnionis composito diceretur totum compositum creatum. P. Vasquez 1. part. disput. 174. cap. 4. num. 18. negatiuam partem defendit, quia compositum illud fieret ex aliquo videlicet ex partibus. Feror in partem affirmantem, quia eatenus producit totum, quatenus producit vnio, & ex vi productionis vnionis dicimus totum esse productum. Sic homo, cuius partes creantur, & vnio gignitur, genitus dicitur: ergo si illius modus vnionis crearetur, totus homo diceretur creatus, etiam si per impossibile materia & forma hominis gignerentur, quia ut bene Hurtadus, illa dicitur totius productio, quæ est productio modi vnionis, qui est ratio formalis compositi, quo posito non potest non esse compositum. Potest etiam dici tunc compositum non creari, non quia fiat ex partibus, sed quia ratione formæ dependet à materia, de quo iterum Controversi. 2. de generatione, Punct. 1. ad finem. Ad rationem Vasquez respondeo, aliud esse totum constare ex materia & forma tanquam ex partibus componentibus, aliud fieri ex præsupposito subiecto, & illius actionem præsupponere subiectum tanquam causam materiale, & passionis subiectum. Primum competit essentialiter toti composito quod cum creatione non opponitur: secundum illi accidentaliter competit, quando vnio mediâ passione producit, quæ non intercedet, si creetur vnio, & ita ve-

rum non erit actionem totius esse ex præsupposito subiecto, neque totum constare ex subiecto quod in genere causæ materialis mediâ passione influit in totum, quod requiritur ad generationem, & creationi opponitur.

PUNCTVM VI.

An illa, quæ naturaliter creantur educi possint de potentia Dei absoluta.

Tota procedit questio de anima rationali, & de aliis formis, quæ naturaliter petunt per creationem produci, quia de materia prima, & de toto completo, Angelis, verbi gratia, certum est non posse educi ex subiecto, quia materia prima nullum potest supponere, neque totum adequatum, quod non ordinatur ad aliud componendum. De formis substantialibus possibilibus, & de anima rationali existenti inquiri potest, An possint formæ, quæ mediâ creatione distincta naturaliter producantur, ex potentia subiecta educi. Secundò an formæ quæ immediate per se ipsas creantur possint educi per aliam actionem superadditam. De omnibus absolute loquendo negat Hurtadus disput. 12. sect. 3. Oppositam sententiam tenent recentiores affirmantes posse formam etiam per se ipsam creatam educi simul per passionem superadditam, quia non opponuntur contradictoriè rem per se ipsam creari, & simul educi per aliquid superadditum. Mediâ teneo viam, quam iam explicabo.

Anima rationalis existens de facto educi non potest de potentia subiecti etiam si creetur per actionem superadditam. Ratio est: ad hoc ut anima rationalis possit educi, debet supponi ex parte ipsius animæ capacitas ad terminandam actionemeductiuam, & capacitas ex parte subiecti ad recipiendam talem formam mediâ passione, sed nullum est fundamentum ad ponendam talem capacitatem in anima rationali existenti, neque in aliquo subiecto ex his, quæ existunt: ergo non est ponenda iuxta regulam sæpe repetitam, videlicet non esse concedendam aliquam potentiam, seu prædicatum aliquod positum rei existenti sine positio fundamentum. Confirmatur ratione adducta Puncti præcedenti, ubi dicebam non inferri ex eo quod res educatur mediâ actione superaddita posse creari: ergo neque inferitur ex eo quod mediâ creatione superaddita creetur posse generari.

Cum hoc compono possibilem esse formam spirituales naturaliter exigentem creari mediâ actione superaddita, quæ possit supernaturaliter educi ex potentia subiecti spiritualis, vel materialis, si non repugnat rem spirituales ex subiecto materiali educi. Hanc conclusionem probo ex eo, quod nulla sit repugnantia in eo, quod forma naturaliter exigens creationem possit educationem supernaturaliter terminare, sicuti non est repugnantia in eo, quod forma naturaliter exigens per generationem produci, possit per creationem supernaturaliter procedere.

Obicit primò Hurtadus: Generatio est imperfectior creatione, sed quod est imperfectius non potest substitui loco perfectioris: ergo generatio non potest substitui loco creationis. Concedo maiorem, & nego minorem, quam gratis supponit Hurtadus.

Obicit, secundò: forma spiritualis per se ipsam est independentis à materia: ergo non potest ab illa dependere. Distinguo antecedens: per se ipsam petit esse independentem à materia, concedo antecedens per se ipsam habet independentiam, nego, quia supponimus produci per creationem superadditam, ex vi cuius supponitur independentia.

Obicit, tertio: Si illa forma educeretur ex potentia materiæ, viuens per illam constitutum non posset nutriri, quia indiuisibiliter à tota materia dependeret. Ne nutriatur dum forma esteducta contra propriam exigentiam, ex vi cuius creari debebat, quid tunc postea? Vel dicito posse nutriri per extensionem formæ ad nouam partem materiæ, à qua non dependeret.

Obicit, quartò: forma, quæ naturaliter creatur, est incorruptibilis, sed si dependeret à materia esset corruptibilis: ergo non potest ab illa dependere, aliàs eadem forma esset corruptibilis, & incorruptibilis. Respondeo negando minorem, quia forma illa, etiam quando esseteducta peteret creari, & casu quo deficeret actio ex vi cuius educeretur, semper illi esset debita creatio, ac proinde peteret non corrumpi.

8 De formis, quæ per se ipsas creantur sentio non posse de potentia Dei absolute educi, quia cum ab illis non possit separari creatio,eductio superaddita ex natura sua esset superflua, necessarium enim respiceret terminum, qui in quocumque casu æquè benè existeret illa deficiente. Hac ratione dixi non posse idem influere in se ipsum per secundam actionem, quia hæc essentialiter supponeret terminum independentem ab illa, & non posse actionem per se ipsam dependentem à principio ab eodem vel ab alio per aliam actionem superadditam dependere, quod contingeret si generatio terminaretur ad terminum, qui per se ipsum crearetur, quia ille terminus esset creatio, ad quem generatio terminaretur. Eadem ratione dicendum est non posse terminum per se ipsum genitum, per creationem superadditam à Deo produci.

9 Vltimò inquiri potest de formis, quæ possunt successive educi, & creari, an possint simul terminare actionem creatiuam, & eductiuam. Supponimus posse eandem entitatem duplicem actionem totalem terminare, quod iam probaui Controuersia 7. & in præsentî tantum est specialis dubitandi ratio ratione peculiaris oppositionis, quam habet creatio cum educatione propter diuersum modum respiciendi terminum. P. Soar. tom. i. in 3. part. disput. 14. sect. 1. *Vltima ergo*, ait repugnare idem accidens esse per se, & inherere, quod idem videtur esse ac creari & educi. Posse supernaturaliter eundem terminum educi, & creari per actiones distinctas plurimi recentiores docent, quibus subscribo, nulla est enim specialis ratio repugnantie inter educationem, & creationem, quam Deus vincere non possit, quod sic probo. Accidens esse independentem ex vi creationis nihil aliud est, quam actionem creatiuam non dependere à subiecto, quod proprius significaretur si diceretur accidens fieri independentem, ex quo faciendi modo fit accidens ex vi illius nullam trahere dependentiam, quod formaliter non dicit negationem absolutam dependentie in accidenti, sed negationem dependentie ortæ ex illa actione, seu per illam actionem non dependere. Similiter accidens esse dependens ex vi generationis dicit illam actionem esse dependentem, ex quo resultat accidens ipsum dependere à subiecto quatenus habet esse per talem actionem, ita ut si ex vi alijs actionis illud non habeat deficiente subiecto deficiat accidens, quia deficiet actio, ex vi cuius vnice existeret. Sed esse dependentem à subiecto hanc actionem eductiuam, & illam creatiuam terminatam ad eandem entitatem non esse dependentem, non opponuntur contradictoriè: ergo accidens esse eductum, & creatum contradictoriè non opponuntur. Rem confirmo, & illustro. Pone calorem productum adequatè ab igne & à Sole per duplicem actionem eductiuam, quam posse terminare supponimus in præsentî quaestione. Ex vi actionis procedentis à Sole calor recipit esse independentem ab igne, ita ut igne deficiente idem permanebit: ex vi actionis procedentis ab igne idem calor dependet ab igne per veram actionem, & dependentiam: ergo non repugnat idem accidens ex vi huius actionis esse independentem ab hac causa, & ex vi alijs ab eadem dependere. Sic fit in termino creato, & genito, ut ex vi creationis non dependeat à subiecto, sicuti calor, de quo dicebamus, ex vi actionis procedentis à Sole non dependebat ab igne, & ex vi generationis dependet à subiecto sicuti idem calor ex vi alijs actionis dependet ab igne.

10 Ex his solutio facilis est: ad fundamentum oppositæ sententiæ respondeo calorem eductum, & creatum esse dependentem, & independentem positiuè, quæ contradictoriè non opponuntur, sicuti non opponuntur, Christiū esse extensum in Cælo, & inextensum in Eucharistia. Ad illud quod dicitur sequi terminum dependere, & non dependere negandum est sequi terminum non dependere, quia terminus, qui per vnam actionem dependet, etsi non dependeat per aliam, absolute dependet, tantum dici potest terminum non dependere ex vi actionis creatiue seu non dependere ex vi huius actionis, ex quo non infertur absolute non dependere, non enim valet consequentia à restricto ad non restrictum negatiuè. Neque idem sonat, terminus est independentem, ac terminus non dependet, quia terminum non dependere dicit absolute non dependere ex vi alicuius actionis, ita ut neq. per hanc, neq. per illam actionem dependeat, negatio enim omnia distribuit terminum, vnde esse independentem, tantum dicit terminum ex vi alicuius

Fr anc. deQuindo, Philosoph. tom. 1.

actionis non dependere, siue per aliam dependeat, siue non dependeat, cum enim copula huius propositionis, terminus est independentem, non sit negata, sufficit hanc vel illam independentiam termino inesse, ut verificetur, etsi alias idem terminus dependentiam habeat.

CONTROVERSIA XIV.

De Infinito.

AGGREDIMUR materiam meâ quidem sententiâ difficillimam omnium, quas tota amplectitur Philosophia, existimo enim infiniti naturam longè explicatu difficiliorem esse continui compositione quam ingenui, acuti, doctique viri insuperabilem putarunt: tota enim illius difficultas disputationis hic nos premit, ea enim est, finitâ nostræ mentis acie infinitam molem euolui, quæ vix apprehensio tan-gi potest, tantum abest vrinellectus illam metiri valeat. Nihilominus ne videar mancum reliquisse hoc opus, de Infinito disputo, cuius difficultates, etsi non penitus exhaurire præsumam, illas tamen explicare conabor.

PUNCTVM PRIMVM.

Infiniti definitio.

Primo Infinitum diuiditur, in Infinitum secundum essentiam, seu perfectionem, & in infinitum secundum accidens. Infinitum secundum essentiam est illud, quod includit summam perfectionem possibilem, ultra quam non potest maior alia excogitari: hoc infinitum constat non quantitate molis sed perfectionis, illa enim, quæ excellentiora sunt maiora vocamus, vide August. libr. 6. de Trinitate capit. 8. ait: *in his, quæ non mole magna sunt, hoc est maius esse, quod est melius esse.* Hæc infinitas tantum competit Deo, qui vnice habet perfectionem, supra quam non sit alia: quæcumque enim perfectio à Deo distincta inferior est perfectione Dei, & defectibilis, & depedens, in quibus magna imperfectionis mixtura reperitur. Infinitum secundum accidens triplex est: secundum extensionem, intensiorem, & multitudinem. Secundum extensionem, erit quantitas infinitè extensa: secundum intensiorem qualitas erit, cuius gradus eidem subiecto inhaerentes infiniti sunt: Infinitum secundum multitudinem erit multitudo ex infinitis vnitatibus coagmentata. Non est disputatio de infinito secundum essentiam, sed de infinito secundum accidens, cuius definitiones iam expendo.

Antiqui definebant infinitum: cuius nihil est extra: quos sequuti sunt Baconius in 1. distinct. 44. quæst. 1. art. 2. Durand. in 1. dist. 43. quæst. 2. & in 2. distinct. 1. q. 3. Aur. in 1. distinct. 44. quæst. vnica art. 1. part. 1. *S. est quæritur*, vbi probat in continuo non esse infinitas partes: *Quia infinita partes (inquit) sunt omnes partes, & infinita puncta sunt omnia puncta.* Definitionem hanc impugnat Philosophus 3. physic. text. 62. & 63. quia si intelligendum sit illud: cuius nihil est extra, pertinet ad id, quod infinitum dicitur, competit definitio omni toti perfecto, quod definiuit Arist. 5. Metaphysicæ capit. 16. per eadem verba: *totum perfectum est, cuius nihil est extra.* Si intelligatur illud cuius nihil est extra etiam pertinet ad aliud compositum, non rectè definitur infinitum, quia posito hic quodam infinito, posset aliud esse infinitum, imò alia infinita eiusdem rationis extra illud reperiri, potest enim Deus cuiusque multitudinî Angelorum etiam infinitæ, Angelum, & Angelum, infinitosque Angelos superaddere. Secundò eandem definitionem sic impugno: detur infinitum hominum vel Angelorum & ab illius multitudine remoueat Deus vnum indiuiduum, quæ remanent necessariò erunt infinita, quia si essent finita per additionem vnius vnitatis non possent fieri infinita: ergo illa multitudo esset infinita,

Bb 3 86